

ÇANKIRI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ 4

Çankırı Belediyesi
Dr. Rifki Kamil Urga
Çankırı Araştırmaları Merkezi
Kasım - 2009

KENT TARİHİ AÇISINDAN ŞERİYE SİCİLLERİ VE ÇANKIRI ŞERİYE SİCİLLERİNİN TOPLU KATALOĞU ÜZERİNE

IN TERMS OF HISTORY OF CITY THE KADI REGISTERS (ŞERİYE SİCİLLERİ) AND
THE COLLECTIVE CATALOGUE OF ÇANKIRI KADI REGISTERS

Doç. Dr. Mehmet BEŞİRLİ**

Özet:

Şeriye sicilleri dönemin kadısı tarafından davalarda verilen kararların ya da merkezden gelen emirlerin kaydedildiği mahkeme kayıtlarıdır. Bu bakımdan yerel tarih araştırmaları açısından oldukça önemli ana kaynaklardır. Bugün bir kentin sosyal, ekonomik, askeri ve kültürel yapısı Şeriye sicillerindeki belgeler sayesinde ortaya çıkarılabilir. Merkezden gelen ferman, mektup vb. kaynakların da bir suretlerinin kaydedildiği bu defterler, aynı zamanda genel olarak Osmanlı Devleti'nin devlet yapısı ve yönetim kurumlarının işleyiş, değişim ve gelişmesi üzerine de mühim bilgiler içermektedirler. Çankırı Şeriye Sicilleri de Çankırı'nın tarihi, sosyal yapısı, eğitimi, ekonomik ve kültürel yapısı üzerine ayrıntılı bilgiler vermektedirler.

Biz bu çalışmamızda Çankırı Şeriye sicillerinin toplu katalogunu değerlendirmeye çalıştık. Defterlerin ait olduğu tarihler ve sayfa adetlerini verdik. Ayrıca 1 Numaralı Çankırı Şeriye sicilini genel manasıyla tanıtmaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Çankırı, Şeriye Sicilleri, mahkeme kayıtları, sosyal, ekonomik, askeri tarih

Abstract:

Şeriye Sicilleri (the Kadı Registers) were court records of the Ottoman Empire which contain the decisions of Kadı (Judge) and sent orders from Istanbul. In this regard they are very important for local/city history studying. Today, social, economic, military and cultural structure of a history of city can be brought to light through documents in the Kadı Registers. While The Kadı registers contain orders, letters and firmans sent from Istanbul, on the other hand they contain important information generally on the state structure, the proceeding of administrative foundations, their transformation and developments in the Ottoman Empire. Çankırı Kadı Registers give detailed information on the history, social, education, economic-cultural structure of Çankırı as well.

In this study we have tried to evaluate the Collective Catalogue of Çankırı Kadı Registers. We have given dates and items of records. Moreover, we have generally tried to introduce 1. Numbered Kadı Register.

Keywords: Çankırı, Kadı Registers, records of court, social, economic, military history.

Şer'î Sicilleri ve Tarih Araştırmalarında Kaynak Olarak Önemi

Oldukça farklı - değişik - kültür topluluklarını bünyesinde barındıran ve bunların sorunlarını adilce çözen Osmanlı Devleti iyi teşkilatlanmış müesseselere sahip bulunuyordu. Bunların başında devletin merkez ve taşra teşkilatı içinde önemli bir yer tutan adalet mekanizması gelmektedir. Osmanlı Devleti, daha kuruluşunun ilk yıllarından itibaren adli teşkilatını hem merkezde hem de taşrada mükemmel bir şekilde örgütlemişti. Merkezde kazaskerlik kurumu devletin en üst adalet birimi olarak görev yapmaktaydı. Kazaskerler tarafından kaza merkezlerinde görevlendirilen kadılar, şer'î ve örfî hukuka göre hükümler vermekte, ehl-i örf denilen mahallî üst düzey yöneticiler (voyvoda, subaşı, muhızırbaşı vb. idareciler) ise bu kararları infaz etmekte idiler.¹

Dönemin hakimi *Kadı'nın*, oturduğu kaza merkezinde bir "*Şer'î Mahkeme*" bulunmakta olup, ahali arasındaki her türlü hukukî ve cezâî ihtilaflar, bu "*haklaştırma Kurumu*"nda kadı ve yardımcılar tarafından çözüme kavuşturulmaktaydı. Bu şeriat mahkemelerinde halkın problemleri ve davaları İslam hukuku ve örfî hukuk kurallarına göre halledilmekte olup, ortaya çıkan anlaşmazlıklarda "*Haneî Fıkhi*"na göre hüküm verilirdi.² Bu mahkemelerde davalı ve davacı dinlenip, "*Şuhûdü'l-Hâl*" adı verilen şahitlerin de şahadetleri alındıktan sonra, kadının verdiği hüküm Şer'î sicillerine geçirilmekteydi.³

Osmanlı döneminden günümüze intikal edebilen "*Şer'î Sicilleri*", o devirlerde İslam hukukunun ve örfî hukukun uygulama örneklerini, bu uygulamada mahallî farklılıkların nasıl yansıtıldığını açık bir şekilde ortaya koyan önemli yerel kaynaklardır. Devletin merkez ve taşra bürokratlarından bağımsız olarak çalışan kadılar ve onların tuttukları Şer'î sicilleri siyasî nüfuz ve baskıdan uzak oldukları için daha gerçekçi ve doğru kararları ve bilgileri yansıtmaktadırlar. Bu özellikleri ile şer'î ve örfî hukuka nasıl işlerlik kazandırıldığını göstermesi bakımından değerleri tartışma götürmez belgeler gurubuna girmektedir. Diğer taraftan, kadıların verdikleri ilam, hüccet ve cezalarla, görevleri gereği tuttukları çeşitli kayıtları ihtiva eden bu defterler, "*Şer'î Sicilleri*", "*Kadı Defterleri*", "*Mahkeme Defterleri*" ve "*Zapt-ı Vekayi Sicilleri*" ve benzeri biçimlerde isimlendirilmişlerdir.⁴

Şer'î sicilleri, bir veya birkaç yılın olaylarını kapsayacak şekilde tertip edilmişlerdir. Genellikle, defterlerin bir tarafı şer'î hukuku ilgilendiren mahallî olayları (evlenme-boşanma, alım-satım, nafaka, vakıf, hibe, cürüm-cinayet vb.) kapsar ve bu kısma "*Sicill-i Mahfûz*" denilir. Diğer tarafı ise, merkezden gelen ferman, buyuruldu, mektup ve emir gibi belge türlerine tahsis edilmiş olup, bu kısım ise "*Sicill-i Mahfûz-ı Defterlü*" olarak adlandırılır.⁵

Şer'î sicilleri zengin muhtevaları ile şahsın hukuku ile ilgili kararlardan, aile hukuku ve kamu hukuku ile ilgili kayıtlara kadar pek çok konuda hukukî vesikaları içerirler. Aynı zamanda, sosyal ve iktisat tarihi açısından son derece önemli veriler de bu defterlerde yer almaktadır. Her şer'î sicili, bulunduğu yerin sosyal ve iktisadî hayatına dair orijinal vesikalar külliyesi mesabesinde. Osmanlı tebaasının sosyal durumu, hayat ve geçim tarzı, memlekete dışarıdan giren ve yine memleketten dışarı çıkan eşya, imal edilen sanayi ürünleri, şehir ve kasabalarda mevcut olan esnaf grupları ve meslek çeşitleri, çeşitli isimler altında halktan toplanan şer'î ve örfî vergiler, mahallî vakıfların görevlileri ve gelir kaynakları, para arzı ve benzeri konular doğru olarak Şer'î sicillerinden öğrenilebilir. Özellikle temel tüketim ve ihtiyaç maddeleri üzerine konulan narh ve tereke kayıtlarının fiyat tarihi açısından önemi büyüktür.⁶

Tanzimat sonrası dönemde Şer'î mahkemeleri ve dolayısıyla Şer'î sicillerinin kapsam ve tarzlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle Tanzimat öncesi sicillerin şer'î ve örfî hukukun gündelik hayata uygulanış örnekleri ile zengin muhtevası, Tanzimat sonrası devirde şer'î mahkemelerinin yetkileri sınırlı kalmıştır.

1859 "*Bilumum Mahâkim-i Şer'îyye Hakkındaki Nizamname*"de şer'î sicillerine dolaylı da olsa değinilmiş ve işlemlerden ne kadar harcın alınacağı tespit edilmiştir.⁷ Ayrıca bu nizamname ile şer'î mahkemelerin teşkilat ve fonksiyonları bazı sınırlamalara ve yeni düzenlemelere tâbi tutulmuştur. Şer'î sicilleriyle ilgili asıl hukukî düzenleme, 1874 tarihli "*Sicillât-ı Şer'îyye ve Zapt-ı Deâvî Cerideleri Hakkında Talimat*" ile yapılmış ve bir dizi yenilik getirilerek, siciller koruma altına alınmaya çalışılmıştır.⁸

Diğer taraftan 1867'de Şer'î mahkemelerinin dışında bir takım idarî ve hukukî mahkemeler (nizamî mahkemeler) kurulduğundan, Şer'î mahkemelerinin görev ve yetkileri belli alanlara indirgenmiştir. 1867 tarihli "*Divan-ı Ahkam-ı Adliye Nizamnamesi*"ne göre; aile, miras, vakıf, şahsa karşı işlenen suçlar ve cezalar gibi hukukî düzenlemeler dışındaki bütün konular Şer'î mahkemelerinin yetki alanı dışında bırakılmıştır. Yine 1867 tarihli "*Şurâ-yı Devlet Nizamnamesi*" ile nizamiye mahkemelerinin temeli atılarak, Şer'î mahkemelerinin bazı yetkileri bu mahkemelere devredilmiştir. 1871 tarihli iki nizamname ile ise, nizamiye mahkemeleri tam olarak tesis edilmiştir. Böylece Osmanlı Adliye Teşkilatı'nda ikili bir hukuk sistemi ortaya çıkmıştır. 1888 tarihli "*Mahâkim-i Şer'îyye ve Nizamiye'nin Tefrik-i Vezâifi Hakkında İrâde-i Seniyye*" ile şer'î mahkemeleri ile nizamiye mahkemeleri arasında görev taksimi yapılarak, yetki alanları daha net olarak birbirinden ayrılmıştır.⁹ Daha sonra II. Meşrutiyet döneminde de, Osmanlı adliye sistemi hakkında hukukî düzenlemeler yapılmış ve bir dizi yeni kararlar alınmıştır.

Çankırı Şeriyeye Sicillerinin Toplu Kataloğu¹⁰

No	Tarih	Sayfa	No	Tarih	Sayfa
1	1063-1065 (1653-1655) 1058 (1648)	108	39	1282-1288 (1866-1872)	303
2	1069-1077 (1659-1666)	56	40	1282-1288 (1866-1872)	278
3	1091-1092 (1680-1682)	94	41	1287-1290 (1870-1873)	186
4	1105-1106 (1693-1695)	64	42	1287-1301 (1870-1884)	251
5	1109-1110 (1697-1699)	80	43	1287-1301 (1870-1884)	235
6	1120-1127 (1708-1715)	-	44	1296-1300 (1878-1883)	163
7	1141-1152 (1728-1740)	-	45	1291-1293 /1301 (1874- 1877/1884)	76
8	1141-1142 (1728-1730)	163	46	1291-1293 ((1874-1877)	116
9	1143-1145 (1730-1733)	103	47	1290-1293 (1873-1877)	169
10	1145-1147 (1733-1735)	98	48	1291-1294 (1874-1878)	193
11	1148-1151-1139-1140- 1143) (1736-1739) 1726- 1728-1730-1731)	132	49	1291-1295 (1874-1878)	159
12	1153-1154 (1740-1742)	40	50	1291-1295 (1874-1878)	163
13	1154-1157 (1741-1745)	119	51	1293-1296 (1876-1879)	135
14	1161-1166 (1748-1753)	182	52	1293-1296 (1876-1879)	77
15	1178-1183 (1764-1770)	171	53	1293-1296 (1876-1879)	68
16	1187-1190 (1773-1777)	202	54	1294-1296 (1877-1879)	114
17	1196-1201 (1781-1787)	191	55	1294-1318 (1877-1901)	-
18	1207-1218 (1792-1804)	137	56	1295-1299 (1878-1882)	199
19	1210-1214 (1795-1800)	132	57	1295-1302 (1878-1885)	117
20	1214-1219 (1799-1805)	192	58	1296-1299 (1878-1882)	77
21	1218-1229 (1803-1814)	165	59	1296-1300 (1878-1883)	188
22	1218-1223 (1803-1809)	144	60	1297-1303 (1879-1886)	75
23	1232-1235 (1816-1820)	189	61	1300-1310 (1882-1893)	433
24	1238-1242 (1822-1827)	224	62	1300-1318 (1882-1901)	324
25	1242-1248 (1826-1833)	264	63	1302-1311 (1884-1894)	419
26	1245-1249 (1829-1834)	40	64	1310-1313 (1892-1896)	272
27	1257-1258 (1841-1843)	55	65	1311-1317 (1893-1900)	368
28	1268-1276 (1851-1860)	156	66	1313-1318 (1895-1901)	295
29	1272-1276 (1855-1860)	179	67	1315-1318 (1897-1901)	104
30	1276-1276 (1859-1860)	38	68	1317-1318 (1900-1901)	110
31	1276-1279 (1859-1864)	250	69	1318-1321 (1901-1904)	604
32	1276-1280 (1859-1865)	236	70	1321-1322 (1903-1905)	119
33	1276-1281 (1859-1865)	272	71	1321-1323 (1903-1906)	500
34	1276-1290 (1859-1874)	276	72	1324-1324 (1903-1907)	199
35	1279-1282 (1862-1866)	249	73	1324-1326 (1903-1909)	304
36	1280-1282 (1863-1866)	102	74	1326-1328 (1908-1911)	528
37	1281-1282 (1864-1866)	54	75	1326-1330 (1908-1912)	207
38	1282-1287 (1865-1871)	263	76	1326-1330 (1908-1912)	466

Bilindiği kadarıyla toplam 76 adet Çankırı Şeriye sicili mevcuttur. Sicillerden en eski tarihli 1 Numaralı sicil olup, Hicri 1063-1065 (Miladi 1653-1655)/1058 (1648) tarihlerine tekabül etmektedir. 108 sayfadır. En yeni tarihli sicil ise, 76 numaralı sicil olup Hicri 1326-1330 (Miladi 1908-1911) tarihine aittir ve 466 sayfadır. Çankırı sicillerinden 6 ve 7 numaraları siciller Milli Kütüphane Eski Eserler kısmında mevcut değildir. 30 numaralı sicil 38 sayfa olup, siciller içinde en az sayfa adedine sahiptir. Buna mukabil 69 numaralı sicil en kapsamlı olanıdır ve 604 sayfadır.

1 Numaralı Çankırı sicilinin aslında Arap harfleriyle sayfa numaraları yoktur. Daha sonra bu defterlere numara verildiği anlaşılmaktadır. Bu numaralar verilirken de memurların Şeriye sicillerini tanınamasından dolayı büyük hataların ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin, sayfalar numaralandırılırken hatalı yazılan sayfa ve belge numaralarının bazılarının üzerleri silinmiş yeniden başka numara verilmiştir. Bu durum defterler üzerinde görüntü kirliliğine sebep olmuştur. Ayrıca sayfa numaraları yanında bir numaradan başlayarak belgelere de numara verildiği görülmektedir. Sicile 180 adet belge kayıtlı olduğu sonradan verilen üzerindeki numaralardan anlaşılmaktadır. Ancak bu belgelerin daha detaylı incelenmesi sonucu bu sayının artabileceği ya da azalabileceği kanaatinde olduğumuzu da peşinen belirtmek istiyoruz.

1 Numaralı Çankırı Şeriye sicilinde her türlü belgeye rastlamak mümkündür. Ancak 1 numaralı sicile ait yerel kayıtlardan en önemlileri vakıflara ait kayıtlardır. Özellikle şehir merkezinde bulunan Kasım Bey Mescidi ve Sultan Süleyman Camii gibi hayır kurumlarının vâkıfları tarafından vakfın şartlarına uygun görevli tayini, liyakatsizliği görülen görevlilerin azli, yerine yenilerinin atanması, vakıf kurumlarında hangi şartlar dahilinde görevli istihdam edileceği gibi belgeler daha fazla yer işgal etmektedir. Camilere atanan imam, hatib, müezzin, kayyım, cüzhan vb. gibi görevlilerin genellikle günlük bir akçe ücret ile vazife yaptıkları görülmektedir.¹¹ Yine Çankırı'da yukarıda bahsi geçen vakıf kurumları ve diğerlerinde görev yapan görevlilere Çankırı kentinden ve diğer yerlerden müdahale edildiği ve görevlilerin kusurları yokken görevlerinden azledildiği görülmektedir. Bu gibi durumlar olduğunda görev yaptıkları süre içinde Çankırı kadıları Mustafa Efendi ya da Osman Efendi'nin İstanbul'a arz yazdıkları ve usulsüzlüklerin düzeltilmesine çalıştıkları görülmektedir. Kadıların arzlarını dikkate alan merkezi yönetim usulsüz olarak görevlerinden uzaklaştırılan vakıflara ait kurumların görevlilerini tekrar vazifelerine iade ediyor, yani görevinde "ibka" ediyordu.¹²

1 Numaralı Şeriye sicilinde merkezden gelen ferman, mektup vb. belgeler de yer almaktadır. Özellikle asayiş sorunları, eşkiyaların, yol kesenlerin ve diğer haramzadenin bölgeden temizlenmesi ile ilgili Çankırı'ya gelen fermanların bir suretleri de sicile kaydedilmiştir.¹³

Vergi toplanması,¹⁴ bazı mukataaların iltizama

verilmesi¹⁵ ve seferler vukuunda erzak ve mühimmat talebi¹⁶ ve ordu için nüzul akçesi toplanması,¹⁷ vs. ile ilgili ekonomiyi ilgilendiren vesikalara da 1 numaralı sicilde rastlamaktayız.

Yine 1 Numaralı Çankırı Şeriye sicillerine yansıyan idari nitelikli belgeler de mevcuttur. Örneğin Çankırı sancağına mutasarrıf tarafından mütesellim atanması,¹⁸ subaşı atanması¹⁹ ve donanma için kürekçi talebi²⁰ de belgeler arasındadır.

Sonuç

Şeriye sicillerinin Osmanlı kent tarihinde oldukça önemli kaynaklar olduğunu Çankırı Şeriye sicilleri incelendiğinde ortaya çıkmaktadır. Sicillere mahalli olaylar yanında merkezden gelen emirlerin de kaydedilmiş olması, merkez-taşra arasındaki ilişkileri anlamak ve meselelere mantıklı çözümler üretmek açısından da oldukça önemlidir. Çankırı'nın 1 Numaralı sicili incelendiğinde Çankırı'nın ve çevresinin sosyal müesseselerinden olan vakıfların işleyişi anlamak mümkün olmaktadır. Yine dönemin asayiş problemleri, mahalli görevlilerin atanması, azilleri, görevlilere müdahaleler, idarecilerin halk ile ilişkileri Çankırı'nın 1 numaralı sicilinden öğrenilmektedir. Ordu için mühimmat ve erzak talebi, asker talebi, donanma için kürekçi talebi, vergilerin tarh ve tevzi edilmesi, toplanması, vergi usulsüzlüklerinin önlenmesi, halka zulüm ve baskı vb. belgeler dönemin sosyal, askeri, ekonomik ve idari yapısını anlamayı da kolaylaştırmaktadır.

EKLER: 1 NUMARALI ÇANKIRI ŞERİYE SİCİLİNDEN ÖRNEKLER

54
 1234
 1145
 90
 76
 55
 54
 53
 52
 51
 50
 49
 48
 47
 46
 45
 44
 43
 42
 41
 40
 39
 38
 37
 36
 35
 34
 33
 32
 31
 30
 29
 28
 27
 26
 25
 24
 23
 22
 21
 20
 19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

55
 54
 53
 52
 51
 50
 49
 48
 47
 46
 45
 44
 43
 42
 41
 40
 39
 38
 37
 36
 35
 34
 33
 32
 31
 30
 29
 28
 27
 26
 25
 24
 23
 22
 21
 20
 19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

56
 55
 54
 53
 52
 51
 50
 49
 48
 47
 46
 45
 44
 43
 42
 41
 40
 39
 38
 37
 36
 35
 34
 33
 32
 31
 30
 29
 28
 27
 26
 25
 24
 23
 22
 21
 20
 19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

56
 55
 54
 53
 52
 51
 50
 49
 48
 47
 46
 45
 44
 43
 42
 41
 40
 39
 38
 37
 36
 35
 34
 33
 32
 31
 30
 29
 28
 27
 26
 25
 24
 23
 22
 21
 20
 19
 18
 17
 16
 15
 14
 13
 12
 11
 10
 9
 8
 7
 6
 5
 4
 3
 2
 1

*Çankırı Karatekin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Çankırı

** Çankırı Belediyesi Dr. Rıfka Kamil URGA Çankırı
Araştırmaları Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

¹Osmanlı devletinde kazaskerlik kurumu hakkında bkz. Mehmet İpşirli, "Osmanlı Devleti'nde Kazaskerlik (XVII. Yüzyıla kadar)", T.T.K. Belleten, LXI/232, s. 597-699.

²Joseph Schacht, "Mahkeme", İslâm Ansiklopedisi, C. 7, İstanbul 1972, s. 147.

³Halit Ongan, Ankara'nın I Numaralı Şer'iye Sicili, Ankara 1958, s. 26.

⁴Abdülaziz Bayındır, İslâm Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması), İstanbul 1986, s. 1.

⁵Ahmet Halaçoğlu, "1866-68 Tarihleri Arasında Harput Mahkemesine İntikal Eden Dava ve İdarî Uygulamalar", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.2, Elazığ 1988, s. 105.

⁶Şer'iye Sicilleri I (Hazırlayan: Ahmet Akgündüz Heyet ile Birlikte), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 1988, s. 15.

⁷Aynı eser, s. 20.

⁸Aynı eser, s. 20-21.

⁹Aynı eser, s. 77-78.56

¹⁰Ahmet Akgündüz, Bu kitapta 72 numaralı Çankırı sicilinin kaydı bulunmamaktadır. Ancak Çankırı'nın 72 numaralı şer'iye sicili de bulunmamaktadır. Sicillerin hicri tarihleri yanında Miladi tarihleri de verilmiştir.

¹¹Çankırı Şer'iye Sicili Defter No: 1, Sayfa No: 1, Belge No: 1 (Bundan sonra ÇŞS, 1, 1/1 şeklinde gösterilecektir. ÇŞS, 1, 1/2; ÇŞS, 1, 3/5; ÇŞS, 1, 4/7; ÇŞS, 1 5/8; ÇŞS, 1, 22/33; ÇŞS, 1, 28/44; ÇŞS, 1, 25/38; ÇŞS, 1, 35/54 vs.

¹²ÇŞS, 1, 2/3; ÇŞS, 1, 4/7; ÇŞS, 1, 5/8; ÇŞS, 1, 58/89; ÇŞS, 1, 59/90; ÇŞS, 1, 65/99 vs.

¹³ÇŞS, 1, 61/93; ÇŞS, 1, 61/94; ÇŞS, 1, 62/95 vs.

¹⁴ÇŞS, 1, 17/28.

¹⁵ÇŞS, 1, 16/27.

¹⁶ÇŞS, 1, 15/24.

¹⁷ÇŞS, 1, 17/28.

¹⁸ÇŞS, 1, 10/14.

¹⁹ÇŞS, 1, 21/31.

²⁰ÇŞS, 1, 60/92.

Kaynakça

ÇANKIRI ŞER'İYE SİCİLİ, DEFTER NO: 1.

BAYINDIR, Abdülaziz, İslâm Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması), İstanbul 1986.

HALAÇOĞLU, Ahmet, "1866-68 Tarihleri Arasında Harput Mahkemesine İntikal Eden Dava ve İdarî Uygulamalar", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.2, S.2, Elazığ 1988.

İPŞİRLİ, Mehmet, "Osmanlı Devleti'nde Kazaskerlik (XVII. Yüzyıla kadar)", T.T.K. Belleten, LXI/232.

ONGAN, Halit, Ankara'nın I Numaralı Şer'iye Sicili, Ankara 1958.

SCHACHT, Joseph, "Mahkeme", İslâm Ansiklopedisi, C. 7, İstanbul 1972.

ŞER'İYE SİCİLLERİ I (Hazırlayan: Ahmet Akgündüz Heyet ile Birlikte), Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 1988.